

Компоненти (етапи) сучасного уроку української мови в початковій школі

№	Етап уроку	Вимоги до етапу уроку в умовах реалізації компетентнісного підходу
1.	Організаційний момент	<p><u>Мета організаційного етапу</u> – здійснити або перевірити підготовку робочого місця учнів до уроку (порядок на парті, наявність необхідного навчального приладдя), зосередити увагу школярів, забезпечити готовність до навчальної діяльності.</p> <p>У першому класі організаційні хвилини варто присвячувати формуванню уміння організувати своє робоче місце. Для цього доцільними будуть запитання такого змісту: <i>Який предмет вивчатимемо на цьому уроці? Яке навчальне приладдя для цього треба мати? Де повинна лежати кожна річ?</i> Відповідь на кожне запитання озвучує один учень, а всі інші виконують відповідні дії – дістають і кладуть на потрібне місце необхідне навчальне приладдя.</p> <p>З часом, коли організаційна навичка буде сформована, така робота замінюється <i>взаємоперевіркою та самоперевіркою готовності робочого місця до уроку</i>.</p> <p>Ефективність організаційного етапу підвищиться, якщо його проводити у формі гри, змагання, з використанням казкових персонажів.</p>
2.	Мотивація навчання	<p><u>Мета мотиваційного етапу</u> – сфокусувати увагу учнів на навчальній проблемі й викликати інтерес до вивчення нового матеріалу. Адже суб'єкт навчання має бути налаштований на процес пізнання, мати в ньому особисту зацікавленість, усвідомлювати, що і навіщо робитиме на уроці. Без внутрішніх мотивів і мотивації навчальної діяльності неможливо досягти ефективності в навчанні.</p> <p>На етапі мотивації доцільно створювати проблемні ситуації, ставити проблемні запитання, пропонувати виконати завдання, які потребують нових знань. Використання таких прийомів інтригує учнів, викликає подив, здивування, стурбованість, породжує бажання подолати труднощі, знайти вихід із ситуації, спонукає до навчально-пізнавальної діяльності.</p> <p>Мотивація має бути пов'язана з темою уроку, готувати учнів до її сприйняття, налаштовувати на опанування нового навчального змісту з метою розв'язання проблем, з якими школярі зіштовхнулися.</p> <p>На матеріалі мотиваційного етапу здійснюється <i>визначення теми і мети уроку</i>. У 1-2 класах їх формулює і повідомляє вчитель. Починаючи з <u>третього класу</u>, до визначення теми й мети слід залучати учнів. Зіштовхнувшись із певною проблемою, школярі роблять висновок, яких</p>

		<p>знань чи умінь їм бракує, щоб виконати поставлене завдання. Мовний матеріал, який забезпечить ці знання, є <u>темою уроку</u>, а результат його засвоєння – його <u>метою</u>.</p>
3.	Визначення теми й мети уроку	<p><u>На етапі визначення теми і мети</u> уроку важливо забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності і її результатів, тобто, над чим будуть працювати і чого повинні досягти. Це сприятиме цілеспрямованій роботі школярів на кінцевий результат.</p> <p>Тему, мету і план уроку доцільно фіксувати на дошці (записувати, використовувати умовні позначення). Це допоможе контролювати процес навчальної діяльності на уроці, раціонально розподіляти час, ефективно провести підсумок уроку.</p>
4.	Навчально-пізнавальна діяльність учнів	<p><u>Мета навчально-пізнавальної діяльності</u> – усвідомлене засвоєння школярами навчального матеріалу в процесі активної розумової діяльності, яка передбачає виконання певних <i>розумових операцій</i>: спостереження за мовними одиницями і явищами, їх аналіз, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними, узагальнення своїх спостережень, думок, формулювання під керівництвом учителя висновків, правил.</p> <p>Ефективними <i>прийомами</i> на цьому етапі уроку будуть: евристична бесіда, проблемні запитання і завдання, дослідження мовного явища (наприклад, що відбувається зі словом, якщо його змінювати за питаннями), порівняння мовних одиниць з метою встановлення подібних та відмінних ознак, пошук шляхів чи способів розв'язання життєвих мовленнєвих ситуацій тощо.</p> <p>Цінним у процесі формування навичок самостійного опанування знань, умінь, способів дій є використання різноманітних засобів: ілюстративного матеріалу, схем, таблиць, зразків, пам'яток, алгоритмів тощо.</p> <p>Добираючи методи, прийоми, засоби навчально-пізнавальної діяльності, важливо враховувати фактори впливу на її ефективність, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ навчальний матеріал повинен бути значимим і цікавим для дітей, вони мають усвідомлювати його необхідність; ▪ поставлена проблема чи завдання повинні бути посильними для школярів; ▪ успіх у навчанні має досягатись не за рахунок спрощення завдань, а за рахунок формування в учнів бажання і вміння долати

		<p>труднощі;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ кожний учень повинен просуватися в навчанні своїм темпом і з постійним успіхом, з огляду на це, важливим є індивідуальний і диференційований підходи, дозування складності завдань; ▪ активність сприймання й осмислення учнями навчального матеріалу залежить від здатності вчителя зробити його цікавим, захоплюючим (учнів потрібно не примушувати вчитися, а захоплювати навчанням); ▪ навчально-пізнавальна діяльність має здійснюватись у тісній співпраці учня з учителем, іншими учнями; ▪ принципово важливо, щоб діти в процесі навчально-пізнавальної діяльності переживали радість відкриття, щоб у них формувалась віра в свої сили і пізнавальний інтерес.
5.	Застосування мовних знань і вмінь	<p>Після відкриття нових знань, правил, способів дій необхідно навчити дітей використовувати їх в усному мовленні та під час виконання письмових завдань. Адже тільки застосування забезпечить свідоме і міцне засвоєння теоретичних знань з мови і формування мовних умінь. Саме в цьому полягає мета наступного етапу сучасного уроку української мови – застосування мовних знань і вмінь.</p> <p>На цьому етапі учням доцільно пропонувати завдання різних <i>когнітивних рівнів</i>: спочатку <u>репродуктивні</u>, які виконуються за зразком, потім <u>конструктивні</u>, що передбачають застосування знань і вмінь в дещо зміненій ситуації, і, нарешті, <u>творчі</u>, коли застосування знань і вмінь відбувається в новій ситуації без зразка.</p> <p>З метою забезпечення мотивації навчання на цьому етапі уроку важливо використовувати <i>завдання, різні за способом виконання</i>: <u>відкритого типу</u>, що виконуються письмово, <u>закриті тестові завдання</u>, що передбачають вибір правильної відповіді з поданих варіантів, <u>завдання на встановлення відповідності, послідовності, на доповнення, на вилучення зайвого тощо</u>.</p> <p>Застосування нових мовних знань і вмінь необхідно поєднувати з повторенням і закріпленням раніше вивченого матеріалу. Це забезпечить міцність, гнучкість знань і їх цілісність.</p>
6.	Мовленнєво-творча діяльність	<p><u>Мета мовленнєво-творчої діяльності</u> – розвиток мовленнєвих умінь і застосування в процесі мовленнєвої діяльності мовних знань.</p> <p><i>Розвиток мовленнєво-творчих здібностей</i> учнів є одним із засобів мотивації вивчення теоретичних знань з мови, застосування яких</p>

необхідне під час побудови усних і письмових висловлювань. У процесі відновлення деформованих речень, текстів, складання діалогів, побудови усних і письмових переказів і творів учні застосовують знання й уміння з лексики (добирають точні слова для висловлення думки, синоніми з метою уникнення невиправданих повторів, виражальні засоби з метою висловлення власного ставлення до того, про що йдеться в тексті), граматики (правила орфографії й пунктуації, сполучуваності слів), стилістики (правила побудови й оформлення тексту).

З огляду на це, добираючи мовленнєво-творчі завдання, учитель має передбачити застосування під час їх виконання знань і вмінь, засвоєних на попередніх етапах цього уроку. *Наприклад*, під час вивчення твердих і м'яких приголосних звуків доцільним буде мовленнєво-творче завдання такого змісту:

Прочитай слова.

Сплячка, залягати, барліг, спить.

- Про яку тварину можна розповісти цими словами? Склади і запиши розповідь (2-3 речення), використовуючи подані слова.

Виконуючи це завдання, другокласники застосовують уміння правильно позначати м'якість приголосних звуків відповідними буквами в процесі написання твору-мініатюри, переконуючись у необхідності вивчення мови як засобу грамотного висловлення думки.

7.	Підсумок уроку	<p>Перевірка результатів навчальної діяльності учнів на уроці здійснюється під час <u>підсумку уроку</u>. <u>Метою цього етапу</u> є зіставлення досягнутого з цілями, поставленими на початку уроку, залучення дітей до рефлексивного аналізу власної діяльності.</p> <p><i>Під час підсумку уроку необхідно з'ясувати:</i> що вивчали на уроці, які знання отримали, для чого вони потрібні, коли і як їх треба застосовувати (навести приклади), які труднощі виникали під час уроку, чи вдалося їх подолати, яким чином, що для учнів залишилось незрозумілим, над чим ще треба працювати, як кожний учень оцінює свою роботу на уроці.</p> <p><i>Самооцінку в 1-2 класах</i> можна здійснювати за допомогою використання символів: смайликів, що передають різний емоційний стан, кольорових фішок тощо. <u>У 3-4 класах</u> можна пропонувати оцінити свою роботу в балах, наприклад, поставити собі від 0 до 3 балів за кожним із показників:</p>
----	----------------	--

		<p><i>1) я активно працював(ла) на уроці;</i></p> <p><i>2) я давав(ла) правильні відповіді на запитання;</i></p> <p><i>3) я виконав(ла) усі завдання самостійно;</i></p> <p><i>4) я допомагав(ла) своїм однокласникам, доповнював(ла) їх відповіді.</i></p> <p>Підсумок уроку має бути чітким, конкретним, спрямованим на виявлення як досягнень, так і невдач у навчанні, спонукати дітей до самооцінки власної навчальної діяльності, стимулювати прагнення до пізнання нового.</p>
--	--	---